

Lili Hargitai
Foto Rusznák Gábor

Lili Hargitai

Over V1 of de overeenkomst tussen een

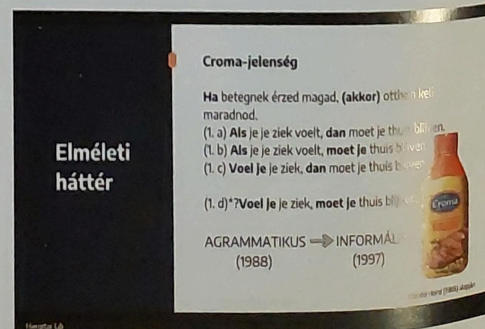
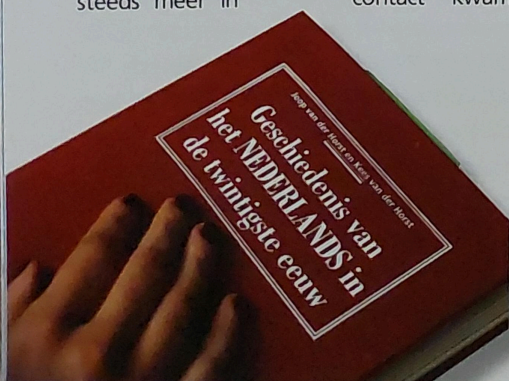
Even een stapje terug naar het Hongaars. Al toen ik begon met Hongaars leren, nu ruim veertig jaar geleden, was ik gefascineerd door, wat ik noem, de constructie met **-va**, **-ve**, in cursusboeken ook wel een bijvoordelijk deelwoord genoemd. Ik weet niet meer precies in welke boeken dat was of misschien vertelden mijn docenten Hongaars het destijds wel tegen ons, maar we leerden dat zinnnetjes als **meg van főzve** en **le van zárva** een germanisme zouden zijn en daarom eigenlijk voorbeelden van foutief taalgebruik. Sic! Welnu, ik vond dat aanvankelijk vreemd, want het leek me wel een handige uitdrukkingswijze, maar vooral toen ik in de jaren daarna steeds meer in contact kwam

Wat is de overeenkomst tussen buitenlanders en taalkundigen? Ze kijken allebei van buiten af naar het taalgebruik. Zij zitten niet vast aan regels en aan afspraken over wat goed en fout is, maar bekijken de taal zoals die daadwerkelijk wordt gesproken. Ik denk dat dit motto, dat ik pas bedenken nu ik aan dit artikel begin, de reden is voor mijn fascinatie met de bachelorscriptie van de Hongaarse Lili Hargitai. Misschien heb je wel een buitenlandse taalkundige nodig om iets te leren over je eigen Nederlands...

met de Hongaarse spreektaal beseftte ik dat deze constructie wel degelijk iets toevoegt aan het Hongaars:

Als je zegt dat 'ze de brug hebben gesloten' (**Lezárták a hidat**) ligt het accent bij de sluitingsactie, als je zegt: 'de brug is gesloten' (**le van zárva a hid**) benoemt je vooral de toestand. Dit is maar een simpel voorbeeldje en misschien niet helemaal toereikend als uitleg, maar daar gaat dit artikel ook niet over. Mijn punt is dat ik als buitenstaander al vroeg het idee had dat de genoemde constructie echt meer was dan een germanis-

me en dat deze dus een plaatsje verdiende in mijn beginnerscursusboek, iets waar niet elke deskundige het mee eens was...

En zo kreeg ik onlangs de samenvatting onder ogen van **Lili Hargitai's** bachelorscriptie **Woordvolgordeproblemen in het Nederlands, V1-constructie in de voorwaardelijke wijs**. Via een facebookbericht van de Vakgroep Nederlands aan de **ELTE**-universiteit te Budapest klikte ik door naar het artikel op **Neerlandistiek.nl** van de hand van Levente Erős en Sára Tóth, waarin vier scripties Neerlandistiek werden voorgesteld. Dit waren inzendingen in de sectie geesteswetenschappen (**Humán Tudományi Szekció**) van de tweejaarlijkse 'Landelijke Wetenschapsconferentie voor Studenten' (**Országos Tudományos Diákköri Konferencia**), die dit jaar – online – plaatsvond aan de Universiteit van Miskolc. In totaal waren er twaalf inzendingen in de categorie **Germanistiek en Neerlandistiek** in Hongarije.

zinnen zoals **Hou je van vlees, braad je in Croma**, zinnen dus waarin de voorwaardelijke bijzin niet wordt ingeleid door het voegwoord **als** en waarin het werkwoord niet achteraan staat, maar waarin wel inversie optreedt van onderwerp en persoonsvorm.

Destijds – eind jaren tachtig – vonden wij dit een merkwaardige constructie. De officiële **Algemene Nederlandse Spraakkunst**, zo schrijft Lili dan ook, beschouwde de constructie in 1984 nog als ongrammaticaal, maar dertien jaar later kreeg deze al het predikaat 'informeel', dus spreektaal. De vraag was natuurlijk hoe het anno 2020-2021 is gesteld met het gebruik van dit type zin en met soortgelijke constructies. Lili Hargitai heeft hier onderzoek naar gedaan en haar bevindingen opgeschreven in haar intrige-

Lili Hargitai in Nederland (2000)

buitenlander en een taalkundige

De vier scripties betreffende Neerlandistiek hadden uiteenlopende onderwerpen: van literatuur tot cultuurgeschiedenis en taalkunde.

Eerste prijs

De winnaar van de categorie Germanistiek en Neerlandistiek was **Lili Hargitai**, student van de **Károli Gáspár**-universiteit uit Budapest. De korte samenvatting van haar scriptie trok mijn bijzondere belangstelling: zij onderzocht hoe het momenteel is gesteld met de receptie en acceptatie en het gebruik van de zogenoemde **Croma-zinnen**. Dit zijn

rende bachelorscriptie. Daarnaast heeft zij onderzoek gedaan naar de hulpwerkwoorden **moest, moesten** en **mocht, mochten** en in hoeverre de voorwaardelijke bijzinnen waarin deze hulpwerkwoorden worden gebruikt, verspreid en geaccepteerd zijn in België en in Nederland. (Een tweetal voorbeelden hiervan vindt u in de illustraties in de kolom hiernaast.)

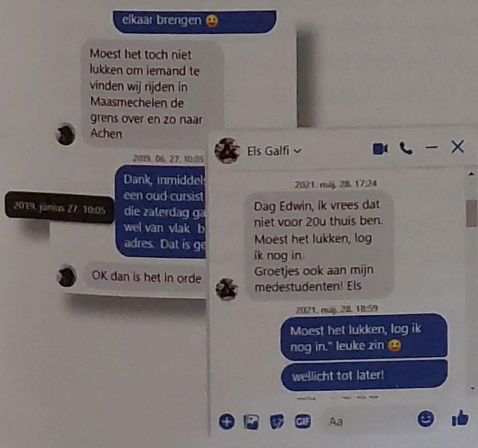
Lili deed haar onderzoek op twee manieren. Ten eerste voerde zij een zogenoemd corpusonderzoek uit naar het voorkomen van de onderhavige constructies in een corpus (een bestand van allerlei verzameld tekstmateriaal) van 2,5 miljard woorden. Daarnaast onderzocht zij middels een enquête onder bijna 600 respondenten hoe de perceptie en acceptatie én het eigen gebruik van de onderzochte constructies is bij zowel Belgisch-Nederlandse sprekers van het Nederlands als Nederlandse sprekers van het Nederlands.

Ik ga in dit artikel niet verder inhoudelijk in op haar scriptie. U kunt de scriptie en/of de samenvatting lezen via de link op onze website.

Wat mij fascineerde was dat er hier als taalkundige en/of als buitenstaander tegen talige fenomenen is aangekeken. Taal verandert voortdurend. Je leert op een gegeven moment een set regels. Daarvan wordt later afgeweken en uiteindelijk wordt de afwijking geaccepteerd. Maar natuurlijk hoeft je geen buitenlander te zijn om met de blik van een buitenstaander naar je eigen taal te kijken. Zo schreef mijn eigen broer indertijd een doctoraalscriptie over onder andere de uitgangen –ig en –erig, als in 'werkerig', 'zeurderig'. Toen hij het manuscript liet zien, reageerde ik meteen afwijzend, zo van 'dat zeg je toch niet...! Maar nog geen kwartier later vertelde ik zelf dat onze moeder de laatste tijd wat dokterig was geweest! Tja, taal verandert en verandert.

Gezien mijn fascinatie met taal besloot ik contact op te nemen met Lili Hargitai en haar te vragen of ik haar een paar vragen mocht stellen en haar scriptie mocht lezen.

Het bleek dat Lili, geboren in 1998, de eerste zes jaar van haar leven in Nieuwegein

had gewoond en hier ook Nederlands had gesproken. Daarna was zij met haar Hongaarse moeder verhuisd naar Hongarije en daar bezocht zij vanaf 2005 in **Szentes** de basisschool. De middelbare school doorliep zij in **Kecskemét**. Inmiddels was zij al haar Nederlands vergeten, maar omdat zij belangstelling had voor taal én een link met Nederland had, meldde zij zich na haar eind-examen aan voor de studie **Néderlandiszti-ka** aan de **Károli Gáspár**-universiteit. Ik heb het idee dat haar Nederlands weer vlot is teruggekomen, want in ons interview sprak zij de taal heel soepel.

Lili heeft inmiddels via Zoom een tweetal gastlezingen verzorgd bij de **Holland Suli** en de **Hongaarse School**, waarbij er zich leuke gesprekjes ontwikkelden tussen Lili en de cursisten.

en verfijnen van haar onderzoeksthema en zij weet al waar zij een volgende keer onderzoek naar gaat doen. Omdat zij u ongetwijfeld weer zal vragen mee te doen met haar enquête verklappen wij hier niet haar nieuwe onderzoeksonderwerp, maar vertellen u alleen dat het wederom zal gaan over een 'grammaticalisatieproces' van een in de Nederlandse spreektaal veel voorkomende constructie...

Als Lili over een tijdje in het bezit is van haar master, dan zullen wij haar eens vragen voor ons onderzoek te doen. Zoals u in mijn laatste paar taalpraatjes hebt kunnen lezen, ken ik nog tal van onopgeloste grammaticale probleempjes in het Hongaars: wie zegt **dolgozok** en wie **dolgozom** en wanneer zeggen ze dat wel of niet (MM 85) en

Online gastpresentatie Lili Hargitai bij de Hongaarse School

Lili is overigens haar docent Dr. Júlia Albert (**Albertné Balázi Júlia**) en **Joop van der Horst** (de taalkundige die in 1988 voor het eerst over dit type zinnen publiceerde) dankbaar voor de hulp bij het uitzoeken

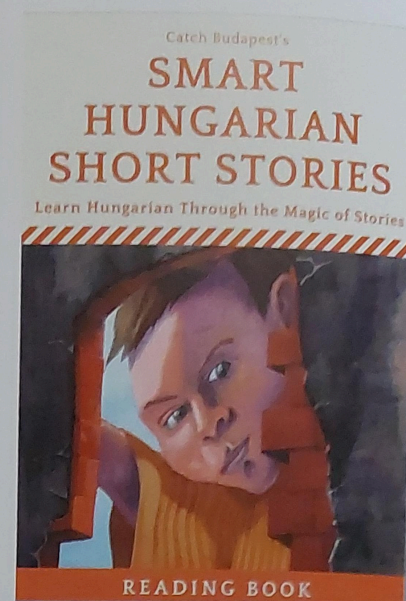
waarom was het eerst vooral Frieslandban en wordt het nu steeds vaker Frieslandon (MM 90). Tja, taal verandert en verandert! ■

Edwin van Schie

Noun modifiers

Modifier	Example (all from the short stories)
-és	<i>keres</i> (verb, meaning: to search) + <i>-és</i> = <i>keresés</i> (search as a noun, the search)
-ság	<i>bátor</i> (adjective, meaning: brave) + <i>-ság</i> = <i>bátorság</i> (courage)
-ség	<i>segít</i> (verb, meaning: to help) + <i>-ség</i> = <i>segítség</i> (help as a noun)
-zás	<i>kávé</i> (noun, meaning: coffee) + <i>-zás</i> = <i>kávézás</i> (coffee-drinking as a noun)
-zés	<i>bicikli</i> (noun, meaning: bicycle) + <i>-zés</i> = <i>biciklizés</i> (cycling as a noun)

Taalpraatje

De gratis videocursus bleek echter niet wat ik mij had voorgesteld. De serie begon met een lange monoloog van de Hongaarse maakster in ietwat zeurderig Engels over waarom het zo lastig is om Hongaars te verstaan, ook al heb je al een paar jaar les en ken je heel veel woorden. De reden is, zo wordt verteld, dat er een enorm verschil is tussen (opgelezen) schrijftaal en echte, snel gesproken spreektaal. Om maar even een Nederlands voorbeeld te noemen: wij zeggen meestal 'kweenie', als we 'ik weet (het) niet' bedoelen. Zo zeggen Hongaren die snel spreken 'nem tom', in plaats van **nem tudom**. Er kwamen meer van dit soort uitspraakkwetsies aan de orde en je moest je door ellenlange lappen Engelse tekst heen worstelen om uiteindelijk – afgezien van een stukje interessante taalkunde – maar bar weinig van het Hongaars zelf Hongaars te hebben geleerd.

Na het zoveelste mailtje (elk van de 5 lessen komt in een apart mailtje) dat er uiteindelijk op gericht was om je warm te maken voor – sic! – de aanschaf van de **Smart Hungarian Audio Course**, dacht ik, ik ga eens even 'klagen' bij de uitgeefster... Zo gezegd zo gedaan. Om mijn woorden enig gezag mee te geven vertelde ik dat ik hun materiaal al eens had besproken in dit tijdschrift. Om een lang verhaal kort te maken, zij wilden graag mijn artikeltjes lezen en boden mij tevens hun nieuwe product aan: ik kreeg een kado-code voor de aanschaf van de in 2020 uitgebrachte **Smart Hungarian Short Stories Course**.

Dit pakket bestaat allereerst uit een serie van acht verhaaltjes in relatief goed te behapstukken Hongaars. Het niveau